Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Hallinto- ja turvallisuusjaosto

Asiantuntijakuuleminen 13.10. klo 12.45, neuvotteleva virkamies Tiina Snellman, SM/pelastusosasto

Asia: HE 146/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2022

Teema: Pelastustoimi

Pelastustoimen tehtävänä on parantaa ihmisten turvallisuutta ja vähentää onnettomuuksia. Tavoitteena on, että onnettomuuden uhatessa tai tapahduttua ihmiset pelastetaan, tärkeät toiminnot turvataan ja onnettomuuden seurauksia rajoitetaan tehokkaasti niin, että ihmisille, omaisuudelle ja ympäristölle aiheutuvat haitat jäävät mahdollisimman vähäisiksi. Pelastustoimi voi myös tuottaa terveydenhuollon kanssa sovittuja ensivaste- ja ensihoitopalveluja. Pelastustoimi parantaa yhteiskunnan turvallisuutta onnettomuuksien ennaltaehkäisyn, pelastustoiminnan ja siviilivalmiuden avulla. Pelastustoimella on valmius kansainvälisen avun antamiseen ja vastaanottamiseen ja pelastustoimi osallistuu aktiivisesti alan kansainväliseen yhteistyöhön. Pelastustoimen ammatillisesta koulutuksesta ja muusta pelastustoimeen liittyvästä koulutuksesta vastaa Pelastusopisto.

Valtion talousarvioesityksen 2022 lukuun 26.30. esitetään yhteensä noin 87,5 miljoonaa. Tästä pelastustoimen toimintamenoihin esitetään noin 21 miljoonaa ja Hätäkeskuslaitokselle noin 65 miljoonaa. Erityismenoihin esitetään noin 2 miljoonaa.

Sisäministeriö katsoo, että pelastustoimen kipukohtina vuonna 2022 ja kehyskaudella 2023-2026 ovat nykyisten ja hyvinvointialueuudistuksesta aiheutuvien lakisääteisten tehtävien edellyttämien pysyvien voimavarojen varmistaminen sekä tarvittavan pelastustoimen uudistusta tukevan kehittämisrahoituksen saaminen ja pelastushenkilöstön riittävän määrän (pelastajakoulutettavat) varmistaminen. Myös pelastustoimen vanhentuneiden tietojärjestelmien uudistamiseen, ylläpitoon ja kehittämiseen tarvitaan lisämäärärahoja digitalisoinnin toteuttamiseksi myös käynnissä oleva hyvinvointialueuudistus huomioon ottaen.

Pelastajia koulutettava lisää

Ajankohtaisimpana pelastustoimen kipukohtana on pelastajakoulutettavamäärien turvaaminen pelastajien lisätarpeisiin vastaamiseksi. Sisäministeriö on kuluvan vuoden aikana yhteistyössä Pelastusopiston kanssa selvittänyt pelastajamäärien nykytilaa ja lisätarpeita kuluvalla vuosikymmenellä. Pelastuslaitosten ja aluehallintovirastojen tuottamien tietojen ja arvioiden mukaan pelastustoimen toimintavalmiuden parantaminen ja varallaoloon liittyvät muutokset aiheuttaisivat vuosien 2020-2030 aikana noin 1 000 pelastajan lisätarpeen pelastustoimen henkilöstöön.

Nykyisillä koulutusmäärillä ei lisätarpeeseen pystytä vastaamaan vaan se edellyttää käytännössä pelastajakoulutuksen määrän kaksinkertaistamista ja Pelastusopiston koulutusjärjestelmän sopeuttamista ennakoivalla suunnittelulla ja opetuksen järjestelyillä. Asiaa koskevan määrärahaesitys valmisteltiin sisäministeriön ja Pelastusopiston toimesta vuoden 2022 talousarvioon, mutta esitys ei ole edennyt. Pelastajakoulutuksen vahvistamista koskevat esitykset tullaan uusimaan valtion seuraavissa talousarvio- ja kehysprosesseissa.

Kirkkokatu 12, Helsinki
PL 26, 00023 Valtioneuvosto
Vaihde 0295 480 171 | kirjaamo@intermin.fi | www.intermin.fi

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Hyvinvointialueiden ohjaus edellyttää riittäviä voimavaroja

Talousarvioesitykseen sisältyy 0,4 miljoonaa hyvinvointialueiden pelastustoimien ohjauksen lisäresurssitarpeisiin mom. 26.01.01. Voimavaratarpeet on todettu myös sote- ja pelastustoimen uudistuksen lainsäädännön perusteluissa, jossa valtakunnallisen ohjauksen vahvistaminen on arvioitu edellyttävän 10 henkilötyövuoden lisäystä sisäministeriön pelastusosastolle. Ohjauksen lisäresurssit ovat välttämätön edellytys lakisääteisen tehtävän varmistamiseksi hyvinvointialueiden käynnistäessä toimintansa 1.1.2023 alkaen. Uudistuksen myötä ohjausjärjestelmän mukaiset välineet tulevat toimeenpantaviksi vielä täsmennettävän ohjausjärjestelmäkokonaisuuden ml. vuosisyklin mukaisesti.

Hyvinvointialueiden pelastustoimien ohjausjärjestelmä käsittää useita ohjausinstrumentteja, joilla voidaan varmistaa pelastustoimen palveluiden yhdenmukainen, laadukas ja kustannustehokas toteuttaminen sekä valtakunnallisesti että alueellisesti. Ohjausjärjestelmän viitekehikon muodostavat valtioneuvoston vahvistamat valtakunnalliset strategiset monivuotiset tavoitteet. Ne käsittävät pelastustoimen keskeisten toiminnallisten tehtäväalueiden strategiset tavoitteet onnettomuuksien ehkäisyssä, pelastustoiminnassa ja väestönsuojelussa. Pelastustoimen neuvottelukunnan, sisäministeriön ja hyvinvointialueiden kanssa käytävät vuotuiset neuvottelut, vuotuiset selvitykset hyvinvointialueiden palveluiden toteutumisesta, investointien ohjaus ovat esimerkkejä konkreettisista uusista ohjauskeinoista, joiden toteuttaminen ilman tarvittavia voimavaroja ei ole mahdollista.

Pelastustoimen valtakunnallisen johtamisen ja suorituskyvyn vahvistaminen

Pelastustoimessa on muitakin huomattavia voimavara- ja kehittämispaineita, kuten valtakunnallisen johtamisen ja suorituskyvyn vahvistaminen. Sisäisen turvallisuuden selonteossa (VNS 4/2021 vp) todetaan, että pelastustoimen ja siviilivalmiuden valtakunnallisen johtamisen ja valmisteilla olevien hyvinvointialueiden ohjauksen edellyttämät voimavarat valtioneuvostossa tulee varmistaa.

Pelastustoimi ja väestönsuojelu ovat keskeinen osa suomalaisen yhteiskunnan siviilivalmiuden järjestelmää. Pelastustoimella on lähtökohtaisesti oltava jatkuva valmius vastata aina päivittäisistä pelastustoiminnan tilanteista yksittäisiin normaaliolojen suuronnettomuuksiin liittyvästä pelastustoiminnasta. Väestönsuojelun osalta pelastustoimi on Suomessa keskeinen operatiivinen toimija ja yhteen sovittaja.

Sisäministeriön pelastusosasto vastaa pelastustoimen, hätäkeskustoiminnan, varautumisen ja väestönsuojelun sekä aluehallinnon yhteisen varautumisen asioiden osalta ministeriötason tehtävistä (lainvalmistelu, ohjaus, EU- ja kansainväliset asiat) ja lisäksi valtion keskushallinnon pelastusviranomaisen tehtävistä. Sisäministeriön pelastusosasto toimii pelastustoimen ylijohtona, jonka voimavarat lakisääteisistä tehtävistä, kuten onnettomuuksien ehkäisy, pelastustoiminta sekä varautumisen ja väestönsuojelujärjestelyistä huolehtiminen edellyttävät merkittäviä voimavaralisäyksiä vahvemman valtakunnallisen johtamisen ja ohjauksen toteuttamiseksi.

Pelastustoimen varautumisen, väestönsuojelun ja aluehallinnon yhteisen varautumisen puutteellisten kansallisen tason voimavarojen vuoksi toimialan varautumista ei tällä hetkellä kyetä johtamaan, ohjaamaan ja tarvittavia varautumistoimenpiteitä toimeenpanemaan riittävän tehokkaasti. Lisäksi materiaalisessa varautumisessa on aiemmissa selvityksissä havaittu puutteita, johon vastataan myös sisäisen turvallisuuden selonteossa: pelastustoimen kalusto, mukaan lukien materiaalinen varautuminen ja materiaalisen avun antaminen suuronnettomuuksiin, vaativat investointeja. Pelastustoimen toimintaympäristöä ja tarpeita vastaava valtakunnallinen kehittäminen ja tarvittava suorituskyky edellyttävät henkilöstöresurssien vahvistamista.

Kirkkokatu 12, Helsinki
PL 26, 00023 Valtioneuvosto
Vaihde 0295 480 171 | kirjaamo@intermin.fi | www.intermin.fi